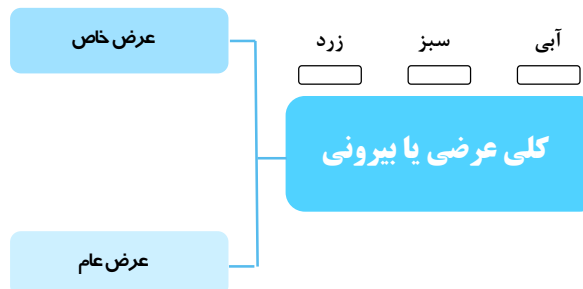
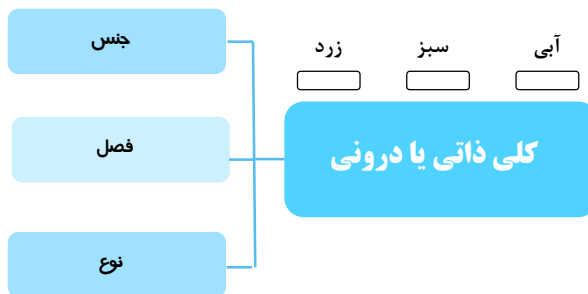

درخت دانش

با درخت دانش، گام به گام
پیشرفت خود را ارزیابی کنید.

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.
آبی: خیلی خوب
سبز: خوب
زرد: مسلط نیستیم.
گام‌های بعدی: اگر در گام اول به آن مبحث مسلط نیستید و دانش خود را در حد رنگ زرد ارزیابی کردید، در نوبت‌های بعدی مطالعه و تمرین، در صورتی که پیشرفت کردید می‌توانید خانه‌های سبز یا آبی را رنگ کنید.

کلید واژه‌ها:

جنس - فصل - نوع - عرض خاص - عرض عام

کلیات پنج‌گانه

(درس چهارم)

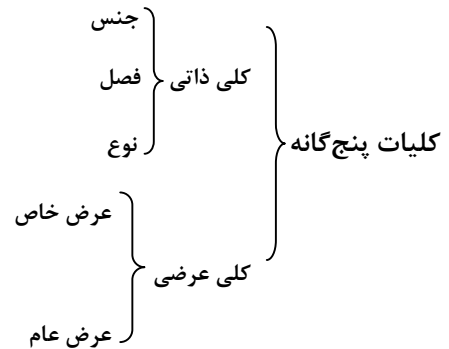
اهداف کلیه درس

در پایان این درس دانش‌آموزان گرامی خواهند توانست به سوالات زیر پاسخ دهند:

- ❖ اقسام ذاتی و عرضی را نام برده و هر یک را تعریف نمایند.
- ❖ از اقسام درونی (ذاتی)، جنس و فصل را تعریف نمایند.
- ❖ شباهت و تفاوت بین جنس و نوع را بیان کنند.
- ❖ جنس و فصل را با یکدیگر مقایسه کرده، تفاوت و شباهت آن دو را بنویسند.
- ❖ تفاوت بین انواعی که در جنس، مشترک هستند را بیان کنند.
- ❖ تفاوت بین افراد هم‌نوع را بیان کنند.
- ❖ مراتب اجناس «نوع انسان» را بنویسند.
- ❖ نمودار سلسله‌ی اجناس یک نوع را رسم کنند.
- ❖ شباهت و تفاوت عرض خاص و عرض عام را بنویسند.
- ❖ مفهوم جوهر را با مثال توضیح دهند.
- ❖ سلسله‌ی مفاهیم درونی و بیرونی برای انواع گوسفند، گربه، شتر را بنویسند.
- ❖ مفاهیم درونی مستطیل، دایره و انسان را به‌صورت مرتب بنویسند.

درس نامه

کلیات پنج گانه:

اقسام کلی ذاتی (درونی)

- الف - جنس**
- ۱- مفهوم ذاتی و درونی مشترک میان چند ذات است.
 - ۲- به بیش از یک ذات اختصاص دارد.
 - ۳- دارای انواعی است.
- مثال: حیوان، شکل، عدد ...

- ب - فصل:**
- ۱- صفت ذاتی متمایزکننده‌ی یک ذات از ذات‌های دیگر.
 - ۲- اختصاص به یک ذات دارد.
- مثال: تفکر که ویژگی ذاتی انسان است، یا شبیه‌کشندگی (صاهل) که ویژگی ذاتی اسب است.

- ج - نوع**
- ۱- مفهوم ذاتی که از جنس و فصل تشکیل شده است.
 - ۲- در عالم خارج دارای مصادیق متعدد است.
- مثال: نوع انسان = حیوان + متفکر
نوع مثلث: شکل + سه ضلع داشتن

- ۱- **افراد هم جنس:** وحدت جنسی دارند و اختلافشان در فصل است؛ مانند: اسب، شتر، انسان که همه حیوان هستند. (= وحدت جنسی)
- فصل اسب = شبیه‌کشندگی
فصل انسان: ناطق بودن
فصل شتر: کوهان داشتن
- ۲- **افراد هم نوع:** در تمامی ذاتیات مشترک هستند و تفاوت آن‌ها در امور عرضی است؛ مانند: علی، مریم، حسین در جنس و فصل یکی هستند، اما در امور عرضی مثل شاعر بودن، پزشک بودن و ... تفاوت دارند.
- ۳- نوع، جزئی تر و جنس، کلی تر است.
- ۴- **جنس:** مفهوم درونی مشترک
- ۵- **فصل:** مفهوم درونی اختصاصی
- ۶- **نوع:** مجموعه‌ی جنس و فصل

نکات کلیدی:

سؤال:

کدام یک از گزینه‌های زیر نوع محسوب می‌شود؟

الف) فلز
ب) آهن

✓ پاسخ:

گزینه‌ی «ب» آهن نوع است.

اقسام کلی عرضی (بیرونی)

- الف - عرض خاص
- ۱- مفهوم بیرون از ماهیت است که اختصاص به یک ماهیت دارد.
 - ۲- لازمی یک نوع خاص است.
- مثال: «سه زاویه داشتن» برای مثلث، «ضاحک و کاتب بودن برای انسان»

- الف - عرض عام
- ۱- مفهوم بیرون از ماهیت است که اختصاص به یک نوع خاص ندارد.
 - ۲- مشترک در چند نوع است.
- مثال: «راه رفتن» برای انسان، «خوابیدن» برای انسان

سؤال:

سفید بودن برای شکر، عرض خاص است یا عرض عام؟

✓ پاسخ:

برای شکر عرض عام است، چون غیر از شکر چیزهای دیگری هم مثل برف سفید است.

- * نسبی بودن عرض خاص و عرض عام ← یک ویژگی می‌تواند برای یک ماهیت عرض خاص و برای ماهیت دیگر عرض عام باشد؛ مانند: «راه رفتن» برای حیوان عرض خاص و برای انسان عرض عام است.
- * آن که جزء ماهیت است یا جنس است یا فصل
- * آن که عین ماهیت است نوع است.
- * آن که خارج از ماهیت است عرضی است که خود به دو قسم خاص و عام تقسیم می‌شوند.

نکات کلیدی درباره‌ی مفاهیم درونی (= ذاتیات):

- الف- مراتب اجناس
- ۱- جنس قریب: نزدیک‌ترین جنس به یک نوع
 - ۲- جنس بعید: جنسی که با نوع فاصله دارد.
 - ۳- جنس عالی (جنس الاجناس) آخرین جنسی که ورای آن جنس دیگری نیست.
- مثال: نمودار مراتب اجناس نوع انسان:

ب) جوهر: گاهی در تعریف، از کلمه‌ی «چیز» استفاده می‌شود که در منطق به آن «جوهر» می‌گویند.

ج) مفاهیمی چون خوشمزه و شادی که شخصاً می‌بایست آزمایش شوند در منطق به ترتیب کیف چشیدنی و کیف نفسانی می‌گویند.

د) آن چه که منطق در بحث کلیات پنج‌گانه برعهده دارد پیدا کردن «فصل، جنس، عرض عام و خاص» نیست، بلکه نشان دادن ملاک پیدا کردن آن‌هاست.

سوالات تشریحی

ردیف	«سوالات»	نمره
الف)	<p>تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک نادرست است؟</p> <p>۹۶. «شگفت‌زدگی» عرض عام انسان است.</p> <p>۹۷. مفهوم درونی مختص یک نوع «فصل» نام دارد.</p> <p>۹۸. مفهوم «رنگ» برای جسم، عرض است.</p> <p>۹۹. از میان کلیات پنج‌گانه «نوع» یک مفهوم مشترک درونی میان چند ذات است.</p> <p>۱۰۰. «سفیدی» برای کاغذ عرض عام محسوب می‌شود.</p> <p>۱۰۱. نزدیک‌ترین جنس به یک نوع را «جنس بعید» می‌نامند.</p>	۳
ب)	<p>جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.</p> <p>۱۰۲. مفهوم ذاتی که یک ذات را از ذات‌های دیگر متمایز می‌سازد ... نام دارد.</p> <p>۱۰۳. مفهوم بیرونی که اختصاص به یک نوع دارد ... نامیده می‌شود.</p> <p>۱۰۴. در میان کلیات پنج‌گانه ... در خارج مصداق دارد.</p> <p>۱۰۵. «متحرک بودن» برای انسان ... و برای حیوان ... است.</p> <p>۱۰۶. به آخرین جنس در سلسله‌ی اجناس ... می‌گویند.</p>	۳
پ)	<p>به سوالات‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۱۰۷. مجموعه‌ی «جنس و فصل» چه نام دارد؟</p> <p>۱۰۸. صفت ذاتی متمایزکننده‌ی یک ذات از ذات دیگر را چه می‌نامند؟</p> <p>۱۰۹. از میان کلیات پنج‌گانه، مفهوم درونی مشترک چیست؟</p> <p>۱۱۰. برای «مثلث» دو ویژگی ذاتی ذکر کنید.</p> <p>۱۱۱. افراد تحت یک نوع، اختلافشان در چیست؟</p> <p>۱۱۲. جنس عالی «مربع» چیست؟</p>	۳
ت)	<p>۱۱۳. هر یک از موارد سمت راست با کدام مورد از سمت چپ ارتباط دارد: (یک مورد در سمت چپ اضافه است.)</p> <p>الف) متفکر برای انسان ب) مقدار (کم) برای مستطیل و بیضی و ... ج) حیوان برای شتر و گاو و پلنگ د) سرد بودن برای غذا و هوا</p> <p>عرض عام عرض خاص جنس بعید جنس قریب فصل</p>	۲
ج)	<p>به سوالات زیر پاسخ کامل دهید:</p> <p>۱۱۴. از میان کلیات پنج‌گانه «نوع» را تعریف کنید.</p> <p>۱۱۵. اقسام کلی ذاتی را نام برده و برای هر یک مثالی بیاورید.</p> <p>۱۱۶. نمودار سلسله‌ی اجناس نسبت به نوع «انسان» را رسم کرده، اولین جنس و آخرین جنس در این سلسله را مشخص کنید.</p> <p>۱۱۷. جنس و فصل را با هم مقایسه کرده، تفاوت و شباهت آن دو را بنویسید.</p> <p>۱۱۸. اگر منطق عهده‌دار پیدا کردن جنس و فصل و ... نیست، پس چه کاری برعهده‌ی منطق است.</p> <p>۱۱۹. اقسام کلی عرضی را نام برده و برای هر یک مثالی بیاورید.</p>	۱ ۲ ۲ ۲ ۱ ۱

سوالات تشریحی که دشوارتر

ردیف	«سوالات»	نمره																
الف)	<p>تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک نادرست است؟</p> <p>۱۲۰. «بلندی» نسبت به جسم، عرض خاص و نسبت به دیوار، عرض عام است. <small>کتاب‌درسه، امراض</small></p> <p>۱۲۱. آن چه در عالم خارج به تنهایی تحقق ندارد جنس است. <small>کتاب‌درسه، اسامی</small></p> <p>۱۲۲. جنس قریب «شیرینی» کیف محسوس است. <small>کتاب‌درسه، اسامی</small></p> <p>۱۲۳. اگر ما نتوانیم فصل یک موجودی را بیابیم به این معنی است که آن مفهوم، ماهیت فصل ندارد. <small>کتاب‌درسه، اسامی</small></p> <p>۱۲۴. مقدار پیوسته برای لوزی جنس بعید است. <small>نهایه خرداد، ۹۱</small></p> <p>۱۲۵. مفهومی بیرونی که اختصاص به یک نوع دارد، عرض خاص نامیده می‌شود. <small>نهایه خرداد، ۹۱</small></p>	۳																
ب)	<p>جای خالی را با کلمه‌ی مناسب پر کنید.</p> <p>۱۲۶. شباهت عرض خاص و عرض عام در این است که هر دو ... هستند و تفاوت آن دو در این است که عرض خاص در ... و عرض عام در ... یافت می‌شود. <small>کتاب‌درسه، اسامی</small></p> <p>۱۲۷. به حکم عقل می‌فهمیم که حقیقتی به نام ... در انواع وجود دارد و تفاوت انواع به آن است اگرچه آن را شناسیم. <small>کتاب‌درسه، اسامی</small></p> <p>۱۲۸. با توجه به کلیات پنج‌گانه، «کیف نفسانی» نسبت به «شرم» ... است. <small>نهایه خرداد، ۹۰</small></p>	۲/۵																
پ)	<p>به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۱۲۹. تفاوت فصل با عرض خاص در چیست؟ <small>کتاب‌درسه، اسامی و عرضی</small></p> <p>۱۳۰. مراتب اجناس «سفیدی» را بنویسید. <small>نهایه خرداد، ۹۰</small></p> <p>۱۳۱. هر یک از ویژگی‌های زیر نسبت به «درخت» ذاتی است یا عرضی؟ <small>نهایه خرداد، ۹۲</small></p> <p>الف) نامی بودن ب) میوه‌داشتن</p>	۳																
ت)	<p>۱۳۲. هر یک از موارد سمت راست با کدام مورد از سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافه است). <small>کتاب‌درسه، اسامی و اسامی</small></p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>الف) جنس قریب شادی</td> <td>کیف</td> </tr> <tr> <td>ب) جنس بعید ۱۶</td> <td>سه ضلع داشتن</td> </tr> <tr> <td>پ) جنس عالی سفیدی</td> <td>کیف محسوس</td> </tr> <tr> <td>ت) جنس بعید شوری</td> <td>دارای ابعاد سه‌گانه</td> </tr> <tr> <td>ج) فصل مثلث</td> <td>مقدار پیوسته‌ی ثابت</td> </tr> <tr> <td>ح) فصل جسم</td> <td>جوهر</td> </tr> <tr> <td>خ) جنس الاجناس</td> <td>کیف نفسانی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>کیف مُبَصَّر</td> </tr> </table>	الف) جنس قریب شادی	کیف	ب) جنس بعید ۱۶	سه ضلع داشتن	پ) جنس عالی سفیدی	کیف محسوس	ت) جنس بعید شوری	دارای ابعاد سه‌گانه	ج) فصل مثلث	مقدار پیوسته‌ی ثابت	ح) فصل جسم	جوهر	خ) جنس الاجناس	کیف نفسانی		کیف مُبَصَّر	۱/۷۵
الف) جنس قریب شادی	کیف																	
ب) جنس بعید ۱۶	سه ضلع داشتن																	
پ) جنس عالی سفیدی	کیف محسوس																	
ت) جنس بعید شوری	دارای ابعاد سه‌گانه																	
ج) فصل مثلث	مقدار پیوسته‌ی ثابت																	
ح) فصل جسم	جوهر																	
خ) جنس الاجناس	کیف نفسانی																	
	کیف مُبَصَّر																	
ث)	<p>۱۳۳. در کدام گزینه فصل وجود دارد؟</p> <p>الف) رنگ برای جسم ب) شکل برای مثلث ج) نامی برای گیاه د) نویسندگی برای انسان</p> <small>کتاب‌درسه، اسامی</small>	۰/۵																

ردیف	«سؤالات»	نمره
	<p>۱۳۴. وقتی می‌گوییم «شکلات، یک چیز شیرین» است، چیز همان جوهر و شیرین یک کیفیت چشیدنی است؛ بنابراین مثال، تفاوت جوهر و کیفیت چشیدنی در چیست؟</p> <p><u>کتاب‌درسه، جوهر</u></p> <p>الف) جوهر نیازمند علت نیست ولی کیفیت علت نمی‌خواهد.</p> <p>ب) جوهر و عرض هر دو دارای ماهیت مستقلی هستند.</p> <p>ج) جوهر نیازمند به چیز دیگری نیست ولی کیف چون عرض است نیازمند چیز دیگری است.</p> <p>د) جوهر و عرض هر دو ماهیتی هستند که نیازمند به چیز دیگری هستند و بدون آن به‌وجود نمی‌آیند.</p>	۰/۵
	<p>۱۳۵. کدام گزینه همه‌ی موارد «جنس» است؟</p> <p><u>کتاب‌درسه، اقسام ذاتی</u></p> <p>الف) کیفیت - مقدار - دایره - درخت</p> <p>ب) شادی - عدد - مقدار - چنار</p> <p>ج) کیفیت - مقدار - شکل - درخت</p> <p>د) شادی - مقدار - شکل - اسب</p>	۰/۵
ج)	<p>به سؤالات پاسخ کامل بدهید:</p> <p>۱۳۶. وجه اشتراک و اختلاف افراد و مصادیق یک نوع در چیست؟ برای هر یک مثالی بزنید.</p> <p>۱۳۷. از میان کلیات پنج‌گانه «جنس» را تعریف کنید و برای «بوته‌ی هندوانه و مربع»، یک جنس بعید مثال بزنید.</p> <p><u>نهایه شهر دیور ۹۲ با کلمه تغییر</u></p> <p>۱۳۸. «پیدا کردن فصل برای بعضی مفاهیم دشوار است.» این جمله را توضیح دهید و راه‌کاری برای آن بیان کنید.</p> <p><u>کتاب‌درسه، اقسام ذاتی</u></p> <p>۱۳۹. آیا در خارج چیزی که فقط «حیوان» باشد وجود دارد؟ توضیح دهید.</p> <p><u>کتاب‌درسه، اقسام ذاتی</u></p> <p>۱۴۰. با ذکر مثالی مفهوم «جوهر» را توضیح دهید.</p> <p><u>کتاب‌درسه، جوهر</u></p> <p>۱۴۱. یافتن فصل و جنس برعهده‌ی منطق است یا خیر، توضیح دهید.</p> <p><u>کتاب‌درسه</u></p>	۲ ۱/۵ ۱/۵ ۱ ۱ ۱/۲۵

سوالات تستی

۵۰. در نمودار سلسله‌ای اجناس «انسان»، مفهوم ... متناظر مفهوم شکل در نمودار سلسله‌ای اجناس مثلث است و مفهوم «جسم» متناظر مفهوم ... است.

کانون، ۹۴:۶

- ① جسم نامی - مقدار پیوسته‌ی ثابت
② جسم نامی - مقدار پیوسته
③ حیوان - مقدار پیوسته
④ حیوان - مقدار پیوسته‌ی ثابت

۵۱. در خارج ... وجود ندارد و ... صفت ذاتی متمایزکننده‌ی یک ذات از ذات دیگر است و ... از ترکیب این دو حاصل می‌شود.

کانون، ۹۴:۶

- ① جنس - فصل - نوع
② جنس - فصل - جنس
③ جنس - عرض خاص - نوع
④ جنس - فصل - عرض عام

کنکور سراسری ۹۳، پایه‌کمی تغییر

۵۲. جنس الاجناس دیوار و مربع یکی ...

- ① است ولی جنس قریب و فصل آن‌ها تفاوت دارد.
② است و عرض عام مشترک هم می‌تواند داشته باشند.
③ نیست، اما ممکن است عرض عام آن‌ها یکی باشد.
④ نیست و در اقسام ذاتی و عرضی هیچ مصداق مشترکی ندارند.

۵۳. جنس و فصل به ترتیب موصوف به مفهوم درونی ... و ... می‌باشند و مصادیق خارجی متشکل از «جنس الاجناس و فصول» را ...

کنکور سراسری، ۹۱، پایه‌کمی تغییر

می‌گویند.

- ① اختصاصی - مشترک - انواع
② مشترک - اختصاصی - ذاتیات
③ مشترک - اختصاصی - انواع
④ اختصاصی - مشترک - ذاتیات

کتاب درسه، اقسام عرضی

۵۴. بیماری برای انسان ... و برای حیوان ... محسوب می‌شود که بیانگر نسبی بودن ... می‌باشد.

- ① عرض عام - عرض خاص - مفاهیم ذاتی و عرضی
② عرض عام - عرض خاص - مفاهیم ذاتی
③ عرض عام - عرض خاص - مفاهیم عرضی
④ عرض خاص - عرض عام - مفاهیم ذاتی و عرضی

۵۵. در عبارت «چیز استوانه‌ای شکل سبزرنگ» مقصود از چیز، همان ... است که ... می‌باشد و جنس عالی مفهوم «استوانه‌ای شکل»

کانون، ۹۴:۶

... است.

- ① کیفیت - نوع عالی - جسم
② جوهر - جنس الاجناس - جوهر
③ جوهر - جنس الاجناس - مقدار
④ کیفیت - جنس الاجناس - مقدار پیوسته

کانون، ۹۴:۲

۵۶. همه‌ی موارد کدام یک از گزینه‌های زیر «نوع» می‌باشند.

- ① انسان - خط منحنی - خرما - دوزنقه
② حیوان - گیاه - خط - شکل
③ حیوان - سگ - خط - سیب
④ گندم - عدد - دوزنقه - دایره

تعمیر، کتاب درسه، وزمونی کانون

۵۷. سگ و گربه در کدام مفاهیم مشترک و در کدام مفاهیم با هم اختلاف دارند؟

- ① جنس - عرض عام
② جنس - فصل
③ جنس - عرض خاص
④ نوع - عرض

کانون، ۹۴:۲

۵۸. جنس بعید «مثلث»، جنس قریب «حیوان» و عرض عام «انسان» کدام است؟

- ① مقدار پیوسته - جسم نامی - بیماری
② مقدار - جسم - متعجب بودن
③ مقدار پیوسته - جسم - بیماری
④ مقدار - جسم - متعجب بودن

کانون، ۹۴:۲

۵۹. پیدا کردن کدام مفاهیم در بسیاری از اوقات برای یک ذات یا ماهیت دشوار است؟

- ① جنس قریب
② جنس بعید
③ فصل
④ نوع

کتاب درسه، اجناس

۶۰. در کدام یک از گزینه‌های زیر تمامی مفاهیم «جنس» هستند؟

- ① جسم - سنگ - سفیدی
② حیوان - جسم - سنگ
③ شکل - حیوان - انسان
④ سرد بودن - سنگ - سخت بودن

کتاب درسی، اقسام دسته

۶۱. در کدام یک «جسم» جنس همه‌ی مفاهیم شمرده می‌شود؟

- ① قند - هوا - آهو - مولکول
② زرافه - سنگ - مخروط - ماهی
③ جسم نامی - انسان - عروس دریایی - بندگی
④ انسان - جسم غیر نامی - مجسمه - کبودی

۶۲. با توجه به کلیات پنجگانه، «کیف نفسانی» نسبت به شادی ... است و «شور بودن» برای آب و نمک به ترتیب موصوف به ... و ... می‌باشد.

کتاب درسی، اقسام دسته

- ① جنس قریب - ذاتی - ذاتی
② کیف - ذاتی - ذاتی
③ کیف - ذاتی - ذاتی
④ جنس قریب - عرضی - ذاتی

۶۳. به ترتیب افراد یک جنس و افراد یک نوع تفاوتشان در چیست و مفهومی که متشکل از ... باشد را «نوع» می‌گویند. کتاب درسی، اقسام دسته

- ① فصل - فصل - جنس و عرض
② نوع - عرض - فصل و جنس
③ فصل - عرض - جنس و فصل
④ نوع - فصل - عرض و جنس

۶۴. مفهوم درونی مشترک همان ... است و مثال‌های آن ... و ... هستند و راه‌رفتن برای انسان ... محسوب می‌شود. آزمون کانون

- ① جنس - انسان - فلز - عرض خاص
② فصل - سه‌ضلعی - تفکر - عرض خاص
③ جنس - عدد - حیوان - عرض عام
④ فصل - نامی - حساس - عرض عام

کانون، ۳۳ خرداد ۹۴

۶۵. در سلسله‌ی اجناس کدام گزینه جنس بعید محسوب می‌شود؟

- ① شکل
② جسم نامی
③ حیوان
④ عدد

کانون، ۱۲ اردیبهشت ۹۴

۶۶. کدام یک از مفاهیم زیر دارای اقسام است و می‌تواند به انواع مختلفی تقسیم شود و مثال آن کدام است؟

- ① جنس - انسان
② نوع - انسان
③ جنس - شکل
④ نوع - مثلث

کتاب درسی، انواع

۶۷. مفاهیم آورده شده در کدام گزینه همگی «نوع» می‌باشند؟

- ① شجاعت - کاج - درخت - خط
② سیب - کراز - آهو - انسان
② فلز - شکل - حیوان - خرگوش
④ بیماری - چنار - عدد - شاه‌توت

کانون، ۲۱ اردیبهشت ۹۳

۶۸. ... برای مثلث جنس قریب است.

- ① مقدار پیوسته
② مقدار پیوسته‌ی ثابت
③ مقدار
④ شکل

کانون، ۲۱ اردیبهشت ۹۳

۶۹. در میان کلیات پنج‌گانه ... در خارج مصداق دارد.

- ① جنس
② نوع
③ فصل
④ عرض عام

کتاب درسی، اقسام دسته

۷۰. در کدام گزینه «فصل» وجود دارد؟

- ① رنگ برای جسم
② شکل برای مثلث
③ نامی برای گیاه
④ نویسندگی برای انسان

۱۱۲. مقدار

۱۱۳. الف) فصل ب) جنس بعید

ج) جنس قریب د) عرض عام

۱۱۴. وقتی جنس و فصل با هم جمع می‌شوند، مفهومی را تشکیل

می‌دهند که آن مفهوم می‌تواند در خارج مصداق داشته باشد چنین

مفهومی را «نوع» می‌گویند؛ مثل مفهوم «انسان» که از ترکیب

«حیوان» با مفهوم «متفکر» ساخته شده است.

۱۱۵. جنس، فصل، نوع

جنس: مثل حیوان

فصل: مثل متفکر

نوع: مثل انسان

۱۱۶. انسان ← حیوان ← جسم‌نموکننده (نامی) ← جسم ← جوهر

اولین جنس به نوع: جنس قریب آخرین جنس: جنس عالی: جنس الاجناس

۱۱۷. شباهت: جنس و فصل هر دو کلی ذاتی و درونی هستند. تفاوت:

جنس، کلی ذاتی است که به بیش از یک ذات اختصاص دارد و

مشترک میان چند ذات است، ولی فصل، صفت ذاتی متمایزکننده‌ی

یک ذات از ذات‌های دیگر است. به عبارتی جنس، ذاتی مشترک و

فصل، ذاتی اختصاصی یک نوع است.

۱۱۸. وظیفه‌ی منطق پیدا کردن جنس و فصل و عرض عام و خاص یک

مفهوم نیست، بلکه نشان دادن ملاک پیدا کردن آن‌هاست.

۱۱۹. عرض عام و عرض خاص، مثال: راه رفتن برای انسان عرض عام و

برای حیوان عرض خاص است.

پاسخ سوالات تشریحی

۹۶. غلط

۹۷. صحیح

۹۸. غلط

۹۹. غلط

۱۰۰. صحیح

۱۰۱. غلط

۱۰۲. فصل

۱۰۳. عرض خاص

۱۰۴. نوع

۱۰۵. عرض عام - عرض خاص

۱۰۶. جنس الاجناس

۱۰۷. نوع

۱۰۸. فصل

۱۰۹. جنس

۱۱۰. شکل، سه‌ضلع داشتن

۱۱۱. امور عرضی

پاسخ سوالات کلمه دشوارتر

۱۲۰. صحیح

۱۲۱. صحیح

۱۲۲. غلط

۱۲۳. غلط

۱۲۴. صحیح

۱۲۵. صحیح

۱۲۶. مفهوم بیرون از ذات - یک نوع - چند نوع

۱۲۷. فصل

۱۲۸. جنس قریب

۱۲۹. فصل، صفت ذاتی متمایزکننده یک ذات، از ذات دیگر است، اما عرض خاص، صفتی بیرون از ماهیت و ذات است.

۱۳۰. سفیدی ← رنگ ← کیف دیدنی ← کیف محسوس ← کیف

۱۳۱. الف) نامی بودن برای درخت «ذاتی» است.
ب) میوه‌داشتن برای درخت «عرضی» است.

۱۳۲. الف) کیف نفسانی
ب) مقدار پیوسته‌ی ثابت

پ) کیف
ت) کیف محسوس
ج) سه‌ضلع داشتن
ح) دارای ابعاد سه‌گانه
خ) جوهر

۱۳۳. گزینه‌ی درست «ج»

نامی برای گیاه فصل است، رنگ برای جسم عرض خاص و شکل برای مثلث، جنس قریب و نویسندگی برای انسان عرض خاص است.

۱۳۴. گزینه‌ی درست «ج»

جوهر نیازمند به چیز دیگری نیست ولی کیف چون عرض است نیازمند چیز دیگری است؛ مانند: سیب که خود سیب جوهر است به رنگ سیب یا طعم سیب نیازی نیست. رنگ قرمز برای سیب که باید سیبی باشد تا قرمزی در آن جای گیرد عرض یا همان کیف است.

۱۳۵. گزینه‌ی درست «ج»

در مراتب اجناسکیفیت، مقدار، شکل و درخت همگی جنس محسوب می‌شوند.

۱۳۶. افراد و مصادیق یک نوع همه از حیث ماهیت و ذات یکی هستند، یعنی در امور ذاتی یکی هستند و تفاوت آن‌ها در امور عرضی است.

مثلاً حسین، علی، مریم، همه انسان هستند و از حیث ماهیت انسان بودن «هیچ تفاوتی بین آن‌ها نیست و تفاوت آن‌ها در عرضیات است، مثل شاعر بودن، سفیدپوستی، بلندقدی و ...»

۱۳۷. جنس، کلی ذاتی است که به بیش از یک ذات اختصاص دارد و مشترک میان چند ذات است و دارای انواع مختلفی است؛ مانند: حیوان، شکل، عدد و ...
جسم، برای بوته‌ی هندوانه جنس بعید است و مقدار پیوسته برای مربع جنس بعید است.

۱۳۸. وقتی به انواع گوناگون حیوانات مانند گربه، سگ، گوسفند و ... نگاه می‌کنیم، می‌بینیم که همه در حیوان بودن مشترک‌اند، یعنی، جنس همه‌ی آن‌ها یکی است ولی هر حیوانی برای خود وصف خاصی دارد که او را از حیوانات دیگر جدا می‌کند، هرگاه نتوانیم فصل هر نوع حیوانی را پیدا کنیم و نتوانیم بفهمیم آن‌چه ویژگی است که مثلاً گربه را گربه کرده و او را از سایر حیوانات جدا ساخته است، ولی به حکم عقل می‌فهمیم که چنین حقیقتی در گربه است والا با حیوانات دیگر متفاوت نمی‌شد.

۱۳۹. در عالم خارج چیزی که فقط حیوان باشد وجود ندارد، حیوان خارجی یا گربه است یا شیر یا انسان یا ... حیوان در اقسام ذاتی، جنس محسوب می‌شود، بنابراین در خارج جنس نداریم بلکه نوع داریم.

۱۴۰. خوردن یک شکلات و پرسش این‌که چیزی را که خوردی خوشمزه است که همان «چیز» در منطق «جوهر» نامیده می‌شود.

۱۴۱. وظیفه‌ی منطق پیدا کردن جنس، فصل، عرض عام و خاص یک مفهوم نیست که ما در تعریف از این اصطلاحات استفاده می‌کنیم، بلکه نشان دادن ملاک پیدا کردن آن‌هاست.

پاسخ سوالات تستی

۶۱. گزینه ۱
قند، هوا، آه و مولکول همگی ماده هستند، بنابراین در سلسله‌ی اجناس، جسم، جنس همه‌ی این مفاهیم قرار می‌گیرد اما مخروط بندگی یک مفهوم هستند و در ردیف کم و کیف قرار می‌گیرند.
۶۲. گزینه ۴
کیف نفسانی نسبت به شادی، «جنس قریب» است و شور بودن برای آب عرضی و شور بودن برای نمک ذاتی است.
۶۳. گزینه ۳
افراد هم‌جنس (مختلف‌الحقیقه)، اختلافشان در فصل آن‌هاست و افراد هم‌نوع در تمامی ذاتیات مشترک هستند و تفاوت آن‌ها در امور عرضی است و مجموع جنس و فصل، «نوع» را تشکیل می‌دهد که در عالم خارج مصداق دارد مثل:
- حیوان متفکر = انسان
↓ ↓ ↓
جنس + فصل = نوع
۶۴. گزینه ۳
«جنس» مفهوم درونی مشترک است. عد و، حیوان، جنس هستند و راه‌رفتن برای انسان عرض عام است، زیرا مشترک در چند نوع است و اختصاص به نوع خاصی ندارد.
۶۵. گزینه ۲
«جسم نامی» در سلسله‌ی اجناس، جنس بعید محسوب می‌شود و شکل، حیوان و عدد، جنس قریب هستند.
۶۶. گزینه ۳
جنس در کلیات پنجگانه دارای اقسام است و به جنس قریب و جنس بعید تقسیم می‌شود؛ مثل شکل که جنس قریب مثلث است.
۶۷. گزینه ۳
سیب نوع است برای درخت، کزاز نوع است برای بیماری، آهو نوع حیوان است و انسان نوعی حیوان است.
۶۸. گزینه ۴
شکل، جنس قریب مثلث است و مقدار پیوسته «جنس بعدی» آن هستند.
۶۹. گزینه ۲
وقتی جنس و فصل با هم جمع می‌شوند مفهومی را تشکیل می‌دهند که آن مفهوم «نوع» نامیده می‌شود که در خارج مصداق دارد.
۷۰. گزینه ۳
نامی فصل گیاه محسوب می‌شود.
۵۰. گزینه ۳
در نمودار سلسله‌ی اجناس انسان، مفهوم «حیوان» متناظر با مفهوم شکل در نمودار سلسله‌ی اجناس مثلث است که هر دو جنس قریب هستند و «مقدار پیوسته» جنس بعید مثلث و متناظر با «جسم» که جنس بعید انسان است، می‌باشد.
۵۱. گزینه ۱
در عالم خارج جنس به تنهایی مصداق ندارد. فصل صفت ذاتی متمایزکننده‌ی یک ذات از ذات دیگر است وقتی جنس با فصل با هم جمع شوند مفهومی را تشکیل می‌دهند که آن مفهوم می‌تواند در خارج مصداق داشته باشد و به آن نوع می‌گویند.
فصل + جنس = نوع
۵۲. گزینه ۲
جنس‌الاجناس دیوار و مربع یکی «نیست»، زیرا دیوار ماده است و مربع اشیاء، جنس‌الاجناس دیوار، جوهر است و جنس‌الاجناس مربع مقدار، اما ممکن است عرض عام آن‌ها یکی باشد، مثل سفیدی.
۵۳. گزینه ۲
جنس مفهوم درونی مشترک و فصل، مفهوم درونی اختصاصی است و نوع مجموعه‌ی جنس و فصل است؛ مانند نوع انسان که مجموعه‌ی حیوان متفکر را در خود دارد.
۵۴. گزینه ۳
بیماری برای انسان عرض عام و برای حیوان عرض خاص است و این امر بیانگر نسبی بودن مفاهیم عرضی است.
۵۵. گزینه ۲
مقصود از «چیز» همان جوهر است که در سلسله‌ی اجناس جوهر همان جنس عالی می‌باشد و جنس‌الاجناس یا جنس عالی مفهوم «استوانه‌ای شکل»، مقدار است.
۵۶. گزینه ۱
انسان، خط منحنی، خرما، ذوزنقه ← همگی نوع هستند، اما در گزینه‌ی «۲» حیوان جنس است، در گزینه‌ی «۳» همه‌ی موارد جنس هستند و در گزینه‌ی «۴» عدد جنس است.
۵۷. گزینه ۳
سگ و گربه هر دو حیوان هستند، بنابراین در «جنس» با هم مشترک‌اند، اما در فصل با هم فرق دارند. فصل سگ، واق واق کردن و فصل گربه، میومیو کردن است.
۵۸. گزینه ۱
«مقدار پیوسته» در نوع مثلث، جنس بعید است و جنس قریب حیوان، «جسم نامی» و بیماری برای نوع انسان «عرض عام» است.
۵۹. گزینه ۲
گاهی نمی‌توانیم «فصل» هر نوع حیوانی را پیدا کنیم و نمی‌توانیم بفهمیم آن چه ویژگی است که یک حیوان را مثلاً گربه را از سایر حیوانات جدا ساخته است و به حکم عقل می‌فهمیم چنین حقیقتی است.
۶۰. گزینه ۲
حیوان، جنس قریب انسان است / جسم، جنس بعید حیوان است / سنگ، جنس نوعی مثل مرم است.